The Turkish Online Journal of Design, Art and Communication - TOJDAC
ISSN: 2146-5193, April 2018 Volume 8 Issue 2, p. 216-231

KAMUSAL BİR DEĞER OLARAK HABER VE İNTERNET KAYNAKLI SORUNLAR: KUZEY KIBRIS ÖRNEĞİ

İbrahim ÖZEJDER
Faculty of Communication, Near East University, Nicosia, Cyprus
https://orcid.org/0000-0002-7207-1073
iozejder@yahoo.com

ÖZ

Medya-demokrasi ilişkisi ile bağlantılı olarak iletişim teknolojilerindeki gelişmelerin çok seslilik, bilgi edinme hakkı ve demokratik siyasetle ilgili benzer olguları nasıl etkilediği, iletişim araştırmalarının en önemli konularından birisi olmuştur. İnternet ve onun daha yeni bir boyutu olarak sosyal medyanın, önceki teknolojilerden çok daha köklü değişiklikler yarattığı kesindir. İnternetin habercilik üzerindeki olumlu etkilerine vurgu yapan çok sayıda çalışma bulunmaktadır. Bu araştırmada ise internetin, bugüne kadar üzerinde yeterince durulmayan, haber üretim süreçlerine olumsuz etkileri, Kıbrıs Türk haber medyası bağlamında saptanmaya çalışılmıştır. Kıbrıs Türk medyasında yayınlanan konuyla ilgili tartışmalar, haberler ve köşe yazıları ile Medya Etik Kurulu ve Yenidüzen gazetesi okur temsilcisine yapılan şikayetler değerlendirilerek, internetin yol açtığı sorunlar emek hırsızlığı, bilgi kirliliği, haber dilinin bozulması, motivasyon kaybı, yalan haber ve son dakika haberciliğinin olumsuz etkileri şeklinde gruplandırılmıştır. Araştırmanın ikinci aşamasında, Yenidüzen, Kıbrıs, Havadis ve Kıbrıs Postası gazetelerinin yazı işleri müdürleri veya genel yayın yönetmenleriyle yapılandırılmış mülakatlar gerçekleştirilerek, internet kaynaklı sorunların haber süreçlerine etkileri tespit edilmiştir. Araştırma, internet kaynaklı sorunların Kıbrıs Türk haberciliğinde önemli hasarlara yolaçtığını göstermektedir. Örneğin, haber üretiminde kaliteyi artıracak yeni muhabir istihdamı giderek gerilemektedir. Bunun yanı sıra, medya profesyonellerince üretilen siyasal-toplumsal haberler azalmakta, spekülatif, manipülatif, yalan, eğlence içerikli, çalıntı haberler ise artmaktadır. Kıbrıs Türk medyası istihdam, sermaye ve izlenme açısından küçük medya kategorisinde yer almaktadır. Ana akım medyaların internet kaynaklı sorunları ne düzeyde yaşadığı ayrı bir araştırmanın konusu olabilir. Ancak bu sorunların, genellikle küçük kuruluşlar olan alternatif medyaya zarar verdiği bir gerçektir.

***Anahtar kelimeler**: İnternet, Haber, Demokrasi, Alternatif Medya, Kıbrıs Türk Basını, Medya Etiği*

NEWS AS A PUBLIC VALUE AND INTERNET BASED CHALLENGES: THE CASE OF NORTHERN CYPRUS

ABSTRACT

One of the key areas of communication research is how the developments in communication technologies with regards to the media-democracy relationship have affected political diversity, the right to information and similar phenomena related to politics of democracy. Inarguably, the Internet and its more recent application, the social media, have created far more radical changes than previous technologies. There are many studies that emphasize the positive effects of the Internet on journalism. In this research, negative effects of the Internet on news production processes, that have not been sufficiently focused on to date, are attempted to be identified. By evaluating discussions, news and columns on the subject published in the Turkish Cypriot media, as well as complaints made to the Media Ethics Committee and Yenidüzen newspaper's ombudsman, the problems caused by the Internet are grouped into labor theft, information pollution, deterioration of news language, loss of motivation, false news and negative effects of "breaking news" reporting. In the second phase of the research, structured interviews were conducted with the managing or chief editors of Yenidüzen, Kıbrıs, Havadis and Kıbrıs Postası newspapers, and the effects of the Internet-related problems on the news processes were identified. The research shows that Internet-related problems lead to significant harm to Turkish Cypriot journalism. For example, news correspondent employment, which will increase the quality of news production, is gradually decreasing. In addition, the number of political and social news produced by media professionals is diminishing, while speculative, manipulative,

Submit Date: 15.06.2017, Acceptance Date: 15.03.2018, DOI NO: 10.7456/10802100/006

Research Article - This article was checked by Turnitin
Copyright © The Turkish Online Journal of Design, Art and Communication

fake, entertainment, and stolen news are on the rise. The Turkish Cypriot media are in the small media category in terms of employment, capital investment and audience/readers. The extent to which mainstream media are experiencing Internet-related problems may be the subject of a separate study. However, it is a fact that the same problems have damaging effects on the alternative media, which are usually small organizations.

***Keywords**: Internet, News, Democracy, Alternative Media, Turkish Cypriot Media, Media Ethics*

GİRİŞ

Habercilik bugün, internet teknolojisi kaynaklı yeni tür sorunlarla karşı karşıya bulunmaktadır. Bu nedenle kamusal bir değer olan haberin korunması büyük bir önem taşımaktadır. Yeni iletişim teknolojilerinin yarattığı sorunların tesbit ve kategorize edilmesi, gazeteciliğin toplumsal sorumluluğunu geliştirme çabalarına katkıda bulunacaktır. Esasen haber, modern anlamda kitle iletişimin bir unsuru olduğu zamandan beri saldırı altındadır. Ancak son elli yılda medya alanında yaşanan tekelleşme sürecinin ve eğlence ağırlıklı içeriğin baskın hale gelmesinin, haberin kamusal değerine büyük darbe vurduğu bilinmektedir. Buna ek olarak internet-sosyal medya kullanımından kaynaklanan yeni sorunlar konuyu bugün daha önemli hale getirmiştir. Yeni sorunların bir kısmı sadece dijital iletişim teknolojilerin kullanılmasından kaynaklanmaktadır. Bir kısmı ise eski sorunların internetle yeni boyutlar kazanmasıyla ortaya çıkmaktadır.

Bu çalışmada, Kıbrıs Türk haber medyasındaki internet ve sosyal medya kaynaklı sorunların saptanması amaçlanmaktadır. Kıbrıs Türk gazeteciliğinin karşılaştığı sorunların, internet kaynaklı benzer etkilere maruz kalan başka ülke ve bölge medyaları için de geçerli olacağı açıktır. İnternet ve sosyal medyanın habercilik konusunda ne gibi riskler yarattığını tesbit etmeyi hedefleyen bu çalışma için veriler, araştırma alanı olarak seçilen Kıbrıs Türk medyasından nitel araştırma yöntemiyle elde edilmiştir. Online medya kaynaklı sıkıntıları doğrudan yaşayanların düşüncelerinin önemli olduğundan hareketle, Kıbrıs Türk basınında belli bir muhabir kadrosuna sahip olan, sorumlu gazetecilik kaygılarıyla haber üretmeye çalışan dört gazetenin yazı işleri müdürleri veya genel yayın yönetmenleriyle mülakatlar yapılmıştır. Kuzey Kıbrıs'ta medyanın özdenetim organı olan Medya Etik Kurulu'nun kararları ve ombudsmana sahip tek gazete olan Yenidüzen'in Okur Temsilcisi sayfası da çalışmada yararlanılan kaynaklar arasındadır.

Çalışmanın kuramsal dayanakları olarak medya–demokrasi, medya teknoloji ve gazetecilik konusunda farklı yaklaşımlar ortaya koyan kaynaklar seçilmiştir. Medyayı bir bütün olarak hegemonyanın hizmetinde bir araç olarak tanımlayan radikal yaklaşımların (Herman ve Chomsy, 1998; Althusser, 2000) aksine, gazeteciliği görece özerkliğin savunulabileceği, medyanın bütününü de demokratik-kültürel bir mücadele alanı olarak tanımlayan yaklaşımlar (Curran, 1997; Gurevitch ve Blumler, 1997), bu çalışmanın dayandırıldığı medya kuramları olmuştur. Ayrıca herkesin engelsiz bilgi ve düşünce paylaşabildiği günümüzde profesyonel gazeteci ve onun profesyonelce ürettiği haberin öneminin değişmediğine vurgu yapan kaynaklardan (Kovach ve Rosentiel, 2007) da yararlanılmıştır. Bazı hukuk metinlerinden de yararlanılarak haberin kamusal bir değer olduğu çok yönlü vurgulanmaya çalışılmıştır.

HABERİN KAMUSAL DEĞERİ

Çalışabilir bir demokrasi için denetleyici bir kurum olarak bağımsız medyanın varlığı tartışılmaz bir gerekliliktir. Bu bakımdan medyanın izleyiciye ulaştırdığı içeriklerin en önemlisi elbette haberdir. Haberin kamusal değerinin öteki medya içeriklerine nazaran çok daha yüksek olduğu açıktır. Çünkü izleyicinin/yurttaşın olan biteni anlamlandırabilmesi ve harekete geçebilmesini sağlayacak olan, gelişigüzel bilgi akışı değil, profesyonelce kurgulanmış haberlerdir. Medya profesyonellerince kurgulanan haberlerin, ne dereceye kadar demokratik misyonunu yerine getirdiği her zaman tartışma konusu olmuştur. Hatta eleştirel yaklaşımlara göre ana akım medyanın haber performansı, demokratik ve çoğulcu bir veri akışını değil, siyasal hegemonyanın rıza üretme işlevini yerine getirmiştir. Uzun yılların deneyimi, yaygın gazetecilik pratiklerinin, demokratik sistemin talep ettiği haberi yeterince üretemediğini göstermiştir. Nitekim, alternatif gazetecilik arayışları da bu eksikliğin sonucu olarak ortaya çıkmıştır. Ancak dünyanın farklı köşelerindeki uygulamalar ana akım medya haberciliğinin

Copyright © The Turkish Online Journal of Design, Art and Communication

hegemonyasını kırmayı başaramamıştır. Bu durumun en önemli nedenlerinden birisi medyanın ticari boyutunun tümüyle ön plana çıkması ve habercilik kriterlerinin de eğlence medyasının kriterleriyle ölçülür hale gelmesidir. Serbest piyasanın doğrudan etkileri yanında, siyasal hegemonyanın yeni tür yöntem ve araçlarla medyayı kontrol uygulamaları da haberciliği olumsuz etkilemiştir (Keane, 1999: 95-96, 99). Bu da toplumsal sorumluluk ya da demokratik yaşamla ilişkisi bakımından haberciliğe bağlanan umudu zayıflatmıştır. Böylesine elverişsiz bir dönemde internet ve özellikle sosyal medyanın kullanıma girmesi, haliyle ana akım medya haberciliğinin ötesine geçmek için bir fırsat olarak görülmüştür. Sosyal medyanın yapısal özellikleri aracısız, kontrolsüz iletişim sağlanması, fikirler ve bilgilerin bireyden bireye, bireyden topluluklara çok hızlı yayılabilmesi beklentilerine yol açmıştı. Yani bireyin, siyasal-toplumsal davranışını üzerine kurgulayacağı bilgi ihtiyacının karşılanabilmesi mümkündü. Resmi kurumların ne de ana akım medyanın sansür mekanizmaları sözkonusu olmayacaktı. Kuşkusuz sosyal medyanın, beklentileri haklı çıkaracak şekilde, yurttaşları bilgilendirme ve toplumsal siyasal kaygılarla hareketlenme süreçleri üzerindeki olumlu etkisini gösteren pek çok örnek söz konusudur. Ancak pratiğe bakıldığında, ana akım medya hegemonyasının pek sarsılmadığı da anlaşılmaktadır. Bunun yanı sıra ana akım medya pratiğine benzer biçimde, sosyal medyada da eğlenceye dönüştürülmüş haber dolaşımının hızla yayıldığı görülmüştür. Bunun da ötesinde sosyal medya, kriterleri toplumsal kaygılarla kurgulanan profesyonel haberciliği yıpratan kaynaklarından biri haline dönüşmüştür. Artık, "kamusal bir değer olarak haber"in ticari ve siyasi saiklerle hareket eden ana akım medyayla birlikte, internet ve sosyal medyadan kaynaklanan tehditlere karşı da korunması gerekliliği ortaya çıkmıştır.

Demokrasi medya haber

Kıbrıs Türk medyasından elde edilen veriler ve bunlara dayanan değerlendirmeler geçmeden önce haberin bir toplumsal değer olma niteliği üzerinde durmak, konunun ana hatlarını medya kuramları çerçevesinde kısaca açıklamak gerekmektedir. Modern demokrasi aydınlanma döneminden itibaren medya ile ilişkilendirilmiştir. Klasik liberal kuram, çoğulcu demokrasi açısından medyaya "vazgeçilmez" bir rol biçse de, bugün medyanın bu rolü yerine getirmediğine ilişkin bir görüş birliğinden sözedilebilir. Eleştirel yaklaşımlar kabaca özetlersek, sermaye ve siyasetle giderek içiçe geçen medyanın denetleyici yeteneklerini kaybettiğini iddia edilmektedir. Siyaset-medya kuramcısı Noam Chomsky ise medyanın hiçbir zaman egemen sistemden bağımsız bir güç olmadığını görüşündedir. Chomsky, Edward Herman ile birlikte geliştirdiği 'propaganda modeli'nde, medyanın esas amacının devlete egemen olan grupların gündeminin halka aşılanması ve bunların savunulması olduğunu ileri sürmektedir. Yani medya devlet-sermaye güdümlü bir propaganda aracıdır (Herman ve Chomsky, 1998: 100-101). Yazarların ABD örneğinden hareketle savunduğu 'bağımsız medya'nın bir efsane olduğu görüşü, 20. Yüzyılın ilk yarısında Frankfurt Okulu'nun geliştirdiği medya kuramıyla benzerlik göstermektedir. Ayrıca, "Haber aygıtı, tüm 'yurttaşları' basın, radyo, televizyon ile günlük milliyetçilik, şovenizm, liberalizm, ahlakçılık vb. dozlarıyla besler" diyerek, medyayı "devletin ideolojik aygıtlarından birisi" olarak gören yapısalcı Marksist düşünür Louis Althusser'in kuramı da aynı çerçevede değerlendirilebilir (Althusser, 2000: 43).

Yukarıda belirtildiği gibi, medyayı radikal bir yaklaşımla ele alanların dışında kalan ve aralarında liberallerin de bulunduğu geniş bir akademisyen çevresi, hareket noktaları farklı olmakla birlikte, medyanın klasik liberal demokrasi için kendine biçilen rolü yerine getiremediği konusundaki iddiaya katılmaktadır. Radikal yaklaşımların aksine, bazı liberal ve eleştirel pozisyondaki düşünürler, önlemler alınması ve/veya mücadele edilmesi halinde, medyanın demokrasilerde (olması gereken) siyaset üzerindeki denetleyici rolünü oynayabileceğini savunmaktadır. Bu noktada medya profesyonellerinin 'görece özerkliği' önemli bir yaklaşım olarak ortaya çıkmaktadır. Nitekim James Curran, serbest pazarın medyanın gözcü rolünde yol açtığı hasarın nasıl giderilebileceğini tartıştığı makalesinde, gazeteciliğin 'özerk' bir etkinlik olarak yeniden tanımlanması ve yeniden kurumsallaşması gerektiğini savunur. Curran'a göre, medyada profesyonellik kurallarının belirginleşmesi son derece önemlidir (Curran, 1997: 170-172).

Aynı görüşü paylaşan Michael Gurevitch ve Jay Blumler de medyanın demokratik rolünü tanımlarken, siyaset ve sermaye güçlerinden gelecek baskı ve yönlendirmelere direnebilmek açısından, medya profesyonelliğinin özerkliğine önem verirler. Yazarlara göre gazetecilik mesleğinin kendine özgü

Copyright © The Turkish Online Journal of Design, Art and Communication

değerlerinin geliştirilmesi ve korunması, demokratik medya açısından hayati önemdedir (Gurevitch ve Blumler, 1997: 217-218).

1980 ve 1990'lı yıllardaki umutlu yaklaşımlara rağmen, esas karakteri pazar tarafından belirlenen geleneksel medya aracılığıyla yapılan gazetecilik mesleği irtifa kaybetmeye devam etmiştir. Bu arada internetin gazetecilik için yarattığı olanakların artışı, haberciliğin uğradığı saldırıların önlenemeyeceğine kanaat getirenler için yeni bir kapı açmıştır. Yeni ortamın sağladığı olanaklar, medya profesyonellerine fazla ihtiyaç duyulmadan alternatif bir medyanın gelişebileceği düşüncesine dayanak olmuştur. Dünyanın birçok bölgesinde ortaya konan olumlu örnekler de bu beklentiyi beslerken, internet teknolojisine sosyal medyanın eklemlenmesi, daha da büyük bir fırsat olarak değerlendirilmiştir. Buna göre yurttaşların doğrudan gazetecilik yapabileceği düşünülmüştür. Herkesin gazetecilik yapabilecek olması kulağa hoş geliyordu ama internetin getirdiği olanaklara kuşkuyla bakanlar da vardı. Bill Kovach ve Tom Rosenstiel, 'Gazeteciliğin Esasları' kitabında çok farkedilmeyen bir olguya dikkat çekerler: İsteyen herkes gazetecilik yapabilir ama herkes gazeteci olamaz. Yazarlara göre gazeteciyi asıl farklı kılan onun çok katmanlı bağımsızlığıdır (Kovach ve Rosenstiel, 2007: 105-106).

İletişim teknolojileri-alternatif medya ilişkisi

Serbest pazarın ana karakterini belirlediği geleneksel medyaya karşı alternatif (demokratik) medya arayışlarında teknolojiye özel bir değer biçme ilk kez internetle başlamamıştır. 1970'li yıllarda bazı ülke örneklerinden hareketle yerel radyoların çok sesliliğe önemli katkılar sağlayacağı ileri sürülmüştür (Alankuş, 2005: 122). Alternatif medya olarak radyoların önemi İtalya'daki korsan radyolar aracılığıyla ortaya çıkmıştı. 1970'li ve 1980'li yıllarda İtalya örneğinin birçok Batı Avrupa ülkesine yayıldığı ve develet ile şirket kontrolündeki radyolara alternatif olarak, muhalif bir yayıncılığın geliştiği görüldü (Kejanlıoğlu, 2005: 88-89). Serbest pazarın ana karakterini belirlediği geleneksel medyaya karşı alternatif (demokratik) medya arayışlarında daha fazla umut veren gelişme ise dijital teknolojinin sağladığı internet ortamının doğuşu oldu. İlk kez Meksika'daki Zapatista direnişçileri bu yeni ortamdan ciddi bir muhalif iletişim aracı olarak yararlandılar ve 1995'te devlet baskılarına karşı internet aracılığıyla duyurularını dünyaya yayarak destek sağladılar (Kejanlıoğlu, 2005: 86-87).

İnternetten sosyal medyanın türetilmesi ise teknolojiden demokratik nitelikli medya beklentilerini zirveye taşımıştır. Sosyal medya kullanımının 'akıllı telefonlar'la daha da pratik bir hal alması, yeni bir umut dalgasına yolaçmıştır. Dünyadaki bazı önemli siyasi gelişmeler, yurttaşların sosyal medya aracılığı ile siyasal katılımının sonuçları olarak değerlendirilmiştir. 'Occupation Wall Street' ve 'Arap Baharı' gibi muhalif hareketlerde sosyal medyanın belirleyici bir rol oynadığı, yaygın şekilde iddia edildi. Hatta, Mısır'daki siyasi değişiklikler "facebook devrimi" diye adlandırılmıştı.

İnternetin ve sosyal medyanın, medya-toplumsal eylem ilişkisinde kökten bir değişime yolaçtığı iddiaları gerçeği ne kadar yansıtmaktadır? Raymond Williams, daha 1970'lerin başında "televizyon dünyayı değiştirdi" iddialarını değerlendirirken, herhangi bir teknolojinin toplumsal etkilerinden bahsederken dikkatli olunmasını önermiştir. Yazar, bir teknolojiyi ele alınırken, onun ortaya çıkmasına yolaçan (sadece bilimsel buluşlar değil) ekonomik, kültürel ve siyasi koşullara da bakılması gerektiğine işaret etmişti (Williams, 2003: 9). Bu düşünceden hareketle, dijital iletişim teknolojilerindeki dönüşümün, ana karakterini neoliberal ekonominin belirlediği "küreselleşme" olgusu tarafından tetiklendiğini söylemek mümkündür. İnternet ve sosyal medyaya alternatif yayıncılık açısından büyük değer verilmesindeki tehlikeyi anlamak açısından, Williams'ın ticari televizyon yayıncılığı konusunda verdiği örnek anlamlıdır: 1970'li yıllarda Avrupalı gençlerin, sıkıldıkları, kuşkulandıkları, güvenmedikleri otoritelere karşı özel (başlarda korsan) yayıncılığı sevinçle karşıladıkalarını hatırlatan yazar, bu kolay erişilebilir medyanın aslında, uzaktaki ve görünmez bir otorite olan Amerikan şirketlerinin planlı bir operasyonu olduğunu belirtmiştir (Williams, 2003: 110). Raymond Williams, sermaye ve devlet gibi güçlerin niyetine rağmen, teknolojinin sadece onu kullananın amaçlarına hizmet ettiği yönündeki determinist yaklaşımı da doğru bulmaz. Yazar, teknolojinin etkilerinin son kertede, sürekli değişebilen sosyal hareket ve mücadeleye bağlı olduğunu vurgular (Williams, 2003: 111).

Submit Date: 15.06.2017, Acceptance Date: 15.03.2018, DOI NO: 10.7456/10802100/006

Research Article - This article was checked by Turnitin
Copyright © The Turkish Online Journal of Design, Art and Communication

Thomas Meyer de medya-demokrasi ilişkisini incelerken, online teknolojinin siyasal katılım için yarattığı olanaklara Williams gibi temkinli yaklaşmıştır. Meyer, internetin potansiyeline önem vermekle birlikte yeni bir demokrasi çağı başlatacağı beklentilerini 'abartılı' bulmuştur (Meyer, 2004: 136-137). Yeni medyanın demokratik yaşam koşulları açısından büyük yarar getireceği şeklindeki iddialı değerlendirmeler yapanların, sosyal medyanın da eninde sonunda bir araç olduğunu gözden kaçırdıklarını söylemek mümkündür. Nitekim sosyal medya, geçici olumluluklar dışında, demokratik hedeflerden uzaklaşmış ana akım medyanın hegemonyasını azaltamamıştır. Bu nedenle, Zygmunt Bauman'ın, El Pais'ten aktarılan söyleşisinde, bu mecranın tuzaklarla dolu olduğuna ve "dışa açılma, farklı olanla temas-tahammül" gibi beceriler yerine içe kapalı bir tür cemaatleşmeyi teşvik ettiğine ilişkin açıklamalarını önemsemek gerekmektedir (Koçak, 2016).

Yeni olanaklarla birlikte gazetecilik ve haber

İnternet ve sosyal medyanın, temkinli bir yaklaşımla değerlendirildiğinde bile gazetecilik adına son derece yararlı sonuçlara zemin hazırladığını söylemek yanlış olmaz. Konuyla ilgili yapılan bazı akademik çalışmalarda, sosyal medyanın gazetecilik etkinliğinde, geri besleme veya yurttaş katılımına imkan verdiği vurulanmıştır (Kurt, 2014: 834). Haber üreten profesyonellerin (gazetecilerin), sosyal medyayı haber kaynağı olarak kullanması konusunda yapılan bir başka araştırmada ise bilgilerin güvenirliği ile ilgili risklere dikkat çekilmiştir (Taşkıran ve Kırık, 2016: 239). Çünkü bu yeni ortamlar kişilere, olaylara dair aracısız, dolayısıyla herhangi bir süzgeçten geçmemiş olay, bilgi ve düşüncelere ulaşma veya bunları yayma olanağı yaratmıştır. Ancak bu durum, toplumsal sorumlulukla yükümlü gazetecilik mesleğinin korunması ve yeni değerlerle donatılması gerekliliğini ortadan kaldırmamaktadır. Her türlü verinin bir karmaşa, özensiz, düzensiz ve gerçeklikle ilişkisi bulanık şekilde dolaştığı sosyal medya (en azından bugüne kadar oluşturduğu tablo ile) demokratik, çoğulcu bir toplumsal siyasal yaşamın gerektirdiği veri akışını sağlayamamıştır. Bireylerin kolayca bütünleştiremeyeceği, en azından buna zamanının yetmediği sayısız bilgiyi toparlayacak anlaşılır şekilde kurgulayacak profesyonellere hala ihtiyaç duyulmaktadır. Bu arada 2017 yılı başlarında, Amerika Birleşik Devletleri'nin yeni başkanı Donald Trump'ın söylemiyle belirginleşen bir başka olgu, alternatif yayıncılığın gerekçesi olarak görülen (yıkılması, en azından engellenmesi, dizginlenmesi gereken) ana akım medyanın bile tehlike altında olduğununun sinyallerini vermektedir. ABD'nin yeni başkanı Trump, ana akım medyanın başat temsilcilerine savaş açmış görünmektedir (BBC Türkçe, 2017). Önerdiği ise daha demokratik değil, daha boyun eğici, bazı kesimlerce 'post-truth-gerçek ötesi habercilik' yapacak bir medyadır. Bu yeni eğilim karşısında "ana akım medya (bile) korunmalıdır" düşüncesini savunanlar bile vardır (Kıvanç, 2016).

İster alternatif medya, ister ana akım medya kapsamında düşünülsün profesyonel gazeteciliğin korunması gerekliliği açıktır. Medyayı bütünsel bir blok olarak gören 'propaganda' modeli bu tür bir çabayı anlamlı kılmamaktadır. Bu nedenle, kitle iletişiminin görece özerkliğini şu veya bu şekilde öngören ve bunu en azından demokratik sistem arayışlarının bir mecrası olarak sunan yaklaşımlar bu çalışmanın temeli açısından daha anlamlıdır. Çünkü ana akım medya da bir bütünlük arzetmemekte ve bünyesinde gazeteciliğin özerkliğini korumaya çalışan unsurları da barındırmaktadır. Amerikan medya düzenini 'politik illüzyon' diye tanımlayan ve fazlasıyla karamsar bir tablo çizen W. Lance Bennett, yine de bu hegemonik yapının, yurttaşlar, siyaset ve gazetecileri kapsayan bir karşı çıkışla geriletilebileceğini vurgular (Bennett, 2000: 381). Profesyonel gazetecilik başka birçok etkinliği de kapsamasına rağmen elbette haber akla önce gelendir. Peki, belli tarihsel koşulların ortaya çıkardığı haber bugün hala korunması gereken kamusal bir değer olarak tanımlanabilir mi? İnternet ve sosyal medyanın alternatif veri akışları için yarattığı olanaklar ortada iken, profesyonelce kurgulanmış habere hala ihtiyaç var mı? Ana akım medyanın bir anlamda 'iğdiş ettiği' haberde ısrar etmek ne kadar anlamlıdır? Bu sorulara adım adım giderek yanıt verilebilir. Öncelikle, demokrasiyle ilintili sözkonusu tarihsel koşulların devam ettiği gözönüne alınmalıdır. Ayrıca, 'doğrular' ve 'gerçekler'le ilgili "güvenilir haber"e yaygın bir toplumsal talebin varolduğu gözardı edilmemelidir. Problemli haberler günlük hayatta sık sık eleştirilmekte, 'yalan haber', 'dürüst gazetecilik' temalara bazen günlük sohbetlerde, bazen de sosyal medya gibi yaygın takip edilebilen mecralarda sık sık rastlanmkatadır. Bu tür söylemler aslında toplumsal sorumlulukla kurgulanmış habere olan talebi yansıtmaktadır.

Copyright © The Turkish Online Journal of Design, Art and Communication

Medya kuramlarında da habere özel bir değer biçilir. Liberal medya kuramında basın özgürlüğü ile birlikte haber ve habercinin önündeki engellerin kaldırılması gerektiği vurgulanır. Liberal basın özgürlüğü yaklaşımına 'toplumsal sorumluluk' boyutunu ekleyen önemli köşe taşlarından Hutchins Komisyonu raporunda medyanın sorumluluğunu belirleyen beş ilkesinden ikisi doğrudan habere vurgu yapar. Birinci ilke "Basın günlük gelişmeleri, açıklayıcı, anlamlı, doğru ve kapsamlı sunmalıdır" beşinci ilkede ise "basın günün bilgilerine tam erişim sağlamalı, kamunun bilme hakkını yansıtmalıdır" ifadesi yer alır (The Commission on Freedom of the Press, 1947). Bu ifadeler, toplumsal sorumluluk ve profesyonelce kurgulanmış haberi tarif etmektedir. Sadece liberal yaklaşım değil, eleştirel medya kuramlarında da habere özel bir değer verilir. John Keane, Medya ve Demokrasi kitabı ile ana akım medya haberciliğinin demokrasiye ne kadar zarar verdiğini ayrıntılı şekilde açıklamasına rağmen, "bazıları, bazı şeylerin bazı yerlerde yayınlanmasını istemez. İşte biz o şeylere haber diyoruz" ünlü sözüyle de habere, denetleyici, gözetleyici kamusal bir değer atfeder. (Bir söz, Ana sayfa, Diken, 2017).

Haber, aynı zamanda hukuk ve etik kurallarla da koruma altına alınmaya çalışılan bir değerdir. KKTC'de radyo televizyon yayıncılığını düzenleyen yasanın 30. Maddesinin 2. fıkrası "Haber veya güncel programları düzenli olarak sunan kişilerin görüntülerine reklamlarda yer verilemez" hükmünü içerir (Kamu ve Özel Radyo ve Televizyonların Kuruluş ve Yayınları Yasası, Madde 30/2, 2017). Çünkü haber doğru, güvenilir ve inandırıcıdır; haberi sunanın inandırıcılığı, güvenilirliği kuşkulu olan reklamın aracı olmamalıdır. Aynı yasanın yayın ilkeleri ile ilgili 5. Maddesinin 12. Fıkrası, "Haberlerin toplanması, seçilmesi ve yayınlanmasında yansızlık, doğruluk ve çabukluk ilkelerine bağlı kalmak", 13. Fıkrası ise "Haber ve yorumları ayrı olarak yayınlamak" cümlelerini içerir. Her iki fıkrada da habere özel bir anlam verildiği açıktır. Öte yandan medya etiğinin çerçevesini oluşturan gazetecilik meslek ilkelerinin çoğu, haberle ilgili davranışları belirlemektedir. 3. İlkede yer alan 'Haber, yorum ve görüşler okur ve izleyicinin yayının niteliğini anlayabilmesini sağlayacak biçimde, açıkça birbirinden ayrılmalıdır' ifadesi, haberin güvenirliğinin yorumlarla bozulmaması veya okurun habere olan güveninin istismar edilmemesi uyarısı yapar. (Gazetecilik meslek ilkeleri, Medya Etik Kurulu, 2017) Benzer hukuk ve etik ilkelerin dünyanın birçok ülkesinde de geçerli olduğu biliniyor. Hukuk ve etik normlar ancak geleneksel medya kapsamında değerlendirilebilir itirazına karşı alternatif medya modellerinin de habersiz bir gazetecilik önermediğini kaydetmek gerekir. Örneğin barış gazeteciliği habere değil haberin kodlarına eleştiri getirir ve yeni habercilik kodları önerir. (Alankuş, 2016: 25).

Yukarıda anlatılanlar, özel bir gazetecilik ürünü ve özel bir yazı türü olarak haberin toplumsal-siyasal yaşamda önemini hala koruduğunu göstermektedir. Tıpkı öteki toplumsal haklarda olduğu gibi pratiğin, olumsuzluklar ve zorluklarla dolu olması, 'haber hakkı'ndan vazgeçilmesi düşüncesine yolaçmamalıdır. Konu, gazetecilikle ilgili geniş bir perspektif içinde ele alınırsa daha anlamlı olacaktır. Bilindiği gibi, hem akademik hem de mesleki alanda bağımsız medya, gazetecilerin özgürlükleri, editoryal bağımsızlık, hak haberciliği, barış gazeteciliği gibi çok değerli çalışmalar yapılmaktadır. Profesyonel haber ve haberciliğin korunması (ve geliştirilmesi) kapsamında dijital kaynaklı sorunları tesbit etmenin ve bu sorunların giderilmesi perspektifini ortaya koymanın, sorumlu-demokratik medya arayışlarına katkıda bulunacağı açıktır.

ARAŞTIRMA VE BULGULAR

Bu çalışmada, Kıbrıs Türk haber medyasındaki internet kaynaklı sorunların saptanması amacıyla, basında yayınlanan konuyla ilgili tartışmalar, haberler ve köşe yazıları ile Medya Etik Kurulu ve Yenidüzen gazetesi okur temsilcisine yapılan şikayetler değerlendirilmiştir. En çok ön plana çıkan sorunlar emek hırsızlığı, bilgi kirliliği, haber dilinin bozulması, motivasyon kaybı, yalan haber ve son dakika haberciliğinin olumsuz etkileri şeklinde gruplandırılmıştır. Gruplandırılan sorunlar konusunda, haber üretim süreçlerine yön verenlerin değerlendirmelerini saptama yoluna gidilmiştir. Tablo 1'deki gibi biçimlendirilen altı grup soruya dayalı olarak Yenidüzen, Kıbrıs, Havadis ve Kıbrıs Postası gazetelerinin yazı işleri müdürleri veya genel yayın yönetmenleriyle yapılandırılmış mülakatlar yapılmıştır. Mülakatlardan elde edilen görüşler yanında, sorunların nasıl yaşandığını daha iyi anlatmak amacıyla bazı haber, karar ve tartışma örnekleri de incelenmiş ve bu çalışmaya aktarılmıştır. Çalışmada önce sorular ve yöneticilerin sorulara verdiği yanıtların özü iki ayrı tablo ile

Copyright © The Turkish Online Journal of Design, Art and Communication

değerlendirilmiştir. Sonra ise sorunlar ayrı başlıklarla, elde edilen veriler ve yöneticilerin yanıtlarının ayrıntıları değerlendirilerek netleştirilmeye çalışılmıştır.

Emek hırsızlığı	Kurumunuzun ürettiği haberlerin çalındığı, etik ve hukuki kurallara uyulmadan kopyala- yapıştır yöntemiyle yayınlandığı oluyor mu? Haber hırsızlığı sizi, muhabirlerinizi ve genelde gazetecileri nasıl etkiliyor?
Bilgi kirliliği	Özellikle sosyal medya paylaşımlarının doğruluğu sorgulanmadan haberlere aktarılması kurumunuzun haber üretim sürecinde ne gibi sıkıntılar yaratıyor?
Yalan haber	Muhabirlerinizin, sosyal medyayı kaynak gösterip (tamamen ya da kısmen) gerçeğe aykırı haberler yaptığı oluyor mu? Başkalarının ürettiği yalan uydurma haberlerin sizi sıkıntıya soktuğu oluyor mu? Nasıl?
Haber dilinin bozulması	Hızlı haber üretim süreçlerinde sosyal medya kaynaklı ifadelerin kontrol edilmeden haberleştirilmesi muhabirlerinizin haber dilini olumsuz etkiliyor mu? Nasıl?
Motivasyon kaybı	İnternet ve sosyal medyadaki yoğun bilgi akışının gazetecileri tembelliğe alıştırdığı, özel haber üretimini teşvik etmediği iddiaları doğru mu? Sizin kurumunuzda bu iddialar yönünde sorunlar gözlemlediniz mi?
Son dakika haberciliğinin etkileri	'Son dakika' türü haberde güncelleme koşuşturması, bir konuyu, bir haberi istediğiniz şekilde araştırma, derinleşme ve kurgulamanızı aksatıyor mu?

Tablo 1: İnternet ve sosyal medyanın haber üretimi üzerinde olumsuz etkileri konusunda dört gazetenin yayın yönetmeni veya yazı işleri müdürlerine yöneltilen sorular

Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti [KKTC], nüfus ve coğrafya açısından küçük bir ülke olmasına rağmen, ülkede çok sayıda gazete, dergi, radyo ve televizyon kuruluşu yayın faaliyeti sürdürmektedir. 36 radyo ve 25 televizyon kuruluşu, Yayın Yüksek Kurulu'ndan izin alarak yayın yapıyor (Kuruluşlar, Yayın Yüksek Kurulu, 2017). Basılı gazetelerin sayısı ise 18 (Gürkut, 2017: 4). Bunlara bir de sürekli çoğalan ama resmi bir kayıt sözkonusu olmadığı için tam sayısı tesbit edilemeyen, Mayıs 2017 itibarıyla 25-30 arasında olduğu tahmin edilen internet haber siteleri eklenebilir. Bu kadar çok yayın kuruluşu maalesef gazetecilik adına bir çeşitlilik ve çok seslilik anlamına gelmemektedir. Büyük çoğunluğu 'propaganda' ve 'halkla ilişkiler' bültenlerine dönüşen bu yayınlar, toplumsal siyasal yaşamda 'güç' ve 'statü' aracı olarak kullanılmaktadırlar (Menteş, 2017: 7- 8). 'Gazetecilik amacı gütmeyen' bu medya kesimi, özellikle internet haber sitelerinin devreye girmesi ile, gerçek anlamda gazetecilik yapan, üretici medyanın potansiyel ve olanaklarını da tüketmektedir. Süreçten en büyük zararı, üretici haber kuruluşları, haberciler ve haber görmektedir.

Yenidüzen, Kıbrıs, Havadis ve Kıbrıs Postası gazeteleri belli bir muhabir kadrosu istihdam etmeleri ve önemli bir haber üretim pratiğine sahip olmaları sebebiyle mülakat için seçilmişlerdir. Bu gazetelerin ayrı bir özelliği de büyük oranda çekirdekten yetişme gazeteciler tarafından yönetilen kurumlar olmalarıdır.

Sorun tanımı	**Kıbrıs Gazetesi Yazı İşleri Md. Ali Baturay**	**Yenidüzen Gazetesi Genel Yayın Yön. Cenk Mutluyakalı**	**Havadis Gazetesi Yazı İşleri Md. Hüseyin Ekmekçi**	**Kıbrıs Postası Gazetesi Genel Yayın Yön. Rasıh Reşat**
Emek hırsızlığı	Tek kişiyle yönetilen bazı	Haberlerin çalınması	Hırsızlık, basınımızın en	Haber hırsızlığı kurum

Copyright © The Turkish Online Journal of Design, Art and Communication

	haber sitelerinin haberlerimizi çalmaları hırsızlıktır. Muhabirlerimiz 'boşuna mı uğraşıyoruz' diye isyan ediyor.	hırsızlık ve haksız rekabettir. Bizim haberlerimizle reklam alıyorlar.	önemli sorunlarından birisidir. Emek hırsızlığı sayesinde, bir çok internet sitesi haksız kazanç sağlamaktadır.	yöneticilerinin habere ve habercilere yatırım yapma istencini kırıyor.
Bilgi kirliği	Sosyal medyada paylaşılan kaynaksız, eski, dağınık veya çarpıtılmış haberler hem halkı hem de gazetecileri yanlışa sürüklüyor.	Bazı gazeteciler sosyal medyaya güvenilir bir kaynak gözüyle bakabiliyor.	Gazetecilik kaygısı olmayanların internette yarattığı bilgi kirliliği, medyaya güvenin azalmasına yolaçıyor.	Sosyal medya gazetecilikte bilgi kirliliğini artırdı. Biz sadece önemli şahsiyetlerin, doğrulanmış, sosyal medya hesaplarını haber kaynağı olarak dikkate alıyoruz.
Yalan haber	Geçmişte internetten alıp yayınladığımız ancak yalan çıkan haberler oldu. Rezil olduk. Gazetemiz başka kaynaktan doğrulanmadığı sürece sosyal medya kaynaklı bilgi kullanmama kararı aldı.	Sosyal medyada paylaşılan yalan veya çarpıtılmış haberler bir algı oluşturuyor ve bizim gerçeklere dayalı haberimiz ortama aykırı kalabiliyor.	İnternette sorumsuzca yayınlanan yalan, uydurma haberleri doğrulatma çabası zamanımızı çalıyor. Yalan olduğu ortaya çıksa bile bu tür haberlerin etkileri uzun süre devam ediyor.	İnternet ve sosyal medyada yalan haber çok yaygın. Biz emniyet sübaplarımız sayesinde, çok büyük ölçüde bu tehlikeden korunuyoruz.
Haber dilinin bozulması	Sosyal medya kaynaklı haberlerin kontrol edilmeden haberleştirilmesi sonucu dilin bozulduğu gerçektir.	Özellikle sosyal medya, Haber dilinin bozulması, okuma alışkanlığının azalması, dilin fakirleşmesi gibi bir dizi olumsuzluğa yolaçıyor.	Sosyal medyadan aktarılan haberlerde anlam bozukluklarına sıkça rastlanıyor. Web sayfamızda bazen sorunlar yaşıyoruz ama basılı gazetede düzeltmek için yeterli zamanımız oluyor.	Özellikle Türkçe ve haber diline hakimiyetlerini tamamlayamamış genç muhabirler sosyal medya jargonundan etkilenebiliyor. Onları, sosyal medyada gördüklerini kopyalamayıp, yeniden yazmaları konusunda uyarıyoruz.
Motivasyon kaybı	Genelde sosyal medya muhabirleri tembelliğe	Başta sorunlar yaşadık. Ancak zamanla muhabirler	Maalesef sosyal medyadaki hazır bilgiler genç muhabirleri	Biz sosyal medyayı gündem takibi için bir olanak olarak

Submit Date: 15.06.2017, Acceptance Date: 15.03.2018, DOI NO: 10.7456/10802100/006

Research Article - This article was checked by Turnitin
Copyright © The Turkish Online Journal of Design, Art and Communication

	itiyor. Biz muhabirleri tembelleştirecek teknoloji kullanımına sınırlama getirdik.	sosyal medya ile rekabet etme adına farklı bakış açıları geliştirmişlerdir.	tembelleştiriyor. Ofisten çıkmadan habercilik yapma alışkanlığını körüklüyor.	değerlendiriyoruz. Sosyal medyada paylaşılan konular muhabirleri tembelliğe itmiyor, tam tersine daha fazla haber yapmaya teşvik ediyor.
Son dakika haberciliğinin etkileri	İnternet sitelerinin son dakika diye sık sık yayınladığı haberler eksik ve yanlış olsa bile okurda bir talep yaratıyor. Bu talebe yanıt vermeye çalışırken, web sayfamızda ve televizyonda bazen hata yapabiliyoruz.	Her insan bir kaynak olabilir, bir reaksiyon ortaya koyabilir ama bunu gazetecilikten ayırmak gerekiyor. Aslında, gazetecilikten rol çalınıyor.	Basılı gazetede olumsuz etkilenmiyoruz. Ancak hızlı habercilik internette ve haber paketlerinde sıkıntılara yolaçtığı bir gerçek.	Bazen 'X site kazada ölenlerin isimlerini verdi siz hala uyuyor musunuz?' şeklinde üst yönetimden tepkiler gelebiliyor. Bu durumda doğrulanmayan detayları yazmadan haberi yayınlamak durumunda kalıyoruz.

Tablo 2: Yazı işleri müdürleri ve genel yayın yönetmenlerinin sorun tespitleri

Emek Hırsızlığı

Bir kurumun ürettiği haberin kopyala - yapıştır yöntemiyle kullanılması Kıbrıs Türk medyasında haber üretimini ciddi derecede olumsuz etkilemektedir. Haber hırsızlığı olarak bilinen eylemin bu çalışmada emek hırsızlığı olarak tanımlanmasının sebebi, sorunun Kıbrıs Türk medyasında gazteci istihdamını olumsuz yönde etkilemesidir. Ayrıca emek hırsızlığı tanımı yerel gazeteci camiasında yaygın kullanlan bir ifade olmuştur. Çoğu sadece bir kişi tarafından kotarılan ve Kıbrıs medya literatürüne 'tek kişilik' kavramının girmesine sebep olan internet haber siteleri, üretilen haberleri kopyala yapıştır yöntemiyle kendi haberiymiş gibi kullanabilmektedir. Mevzuat yetersizliği ortamında tek denetleyici otorite konumundaki Medya Etik Kurulu'nun etik ilkeleri ve kararları da haber hırsızlığını durduramamıştır. Gazeteci meslek örgütleri ve sendikalarının ortak kararıyla Nisan 2013 yılında kurulan Medya Etik Kurulu [MEK], İnternet Gazeteciliği Deklarasyonu ile başka kuruluşların haberlerinden yararlanmayı bazı kurallara bağlamıştır (İnternet Gazeteciliği Deklerasyonu, Medya Etik Kurulu, 2017). Geçen süre içerisinde kurula haber hırsızlığı ile ilgili çok sayıda şikayet gönderilmiştir. Kurul 26 ve 31 numaralı kararlarıyla, internet sitelerine özel haberlerle ilgili link verilmesi gerektiğini hatırlatmıştır. Kurul, 48, 50 ve 54 numaralı kararlarıyla ise haber hırsızlığı ile ilgili uyarı ve kınama kararları vermiştir (Kararlar, Medya Etik Kurulu, 2017).

Kıbrıs Türk medyasındaki haber hırsızlığı vakaları bazen Türkiye medyasını ilgilendiren boyutlara da ulaşmaktadır. Kıbrıs'ın politik önemi sebebiyle, Türkiye'nin belli başlı yayın kuruluşları uzun yıllardan beridir Kıbrıs'ta muhabir bulundurmaktadır. Kıbrıs gazetelerinden Yenidüzen'in web sayfasında 2.1.2016 tarihinde saat 10.02'de servis edilen haber (Esentepe Açıklarına İnsansız Hava Aracı Düştü, Yenidüzen, 2016), aynı gün 15.20'de Sabah web sitesinde biraz farklı bir başlıkla yayınlanmıştır (KKTC'de Denize İHA Düştü, Sabah, 2016). Aynı bilgiler ve aynı fotoğrafın kullanıldığı haberde herhangi bir kaynak belirtilmemiştir. Yenidüzen, haberinin çalındığı gerekçesiyle Medya Etik Kurulu, Sabah okur temsilcisi ve kendi okur temsilcisine şikayette bulunmuştur. MEK, 54 numaralı kararı ile Sabah Kıbrıs muhabirini kınarken (Karar 54, Medya Etik Kurulu, 2017), Sabah okur temsilcisi ise şikayetle ilgili herhangi bir değerlendirme yapmamıştır.

Copyright © The Turkish Online Journal of Design, Art and Communication

Bir başka haber hırsızlığı örneğinde yine Türkiye gazetelerinden Akşam, kaynak belirtmeden ve link vermeden bir Kıbrıs gazetesinin 20 Ocak 2017 tarihli özel haberini kullandı (2 bin TL'ye Yumurta Ticareti, Yeni Bakış, 2017). Akşam, 16 saat sonra servis ettiği habere biraz farklı bir başlık attı (Kumar borcuna yumurtalık ticareti, Akşam, 2017) Bu gibi örnekler özellikle genç ve hevesli muhabirleri fazlasıyla olumsuz etkililemekte, motivasyonlarını yoketmektedir. Akşam'ın çaldığı haberi üreten muhabirin facebook'ta "…bir başkasının emek vererek hazırladığı imzalı haberini, emeğini hiç yüzü kızarmadan, utanıp sıkılmadan çalarak bir başka Türkiye gazetesine kendi imzasıyla nasıl satabilir? …Ve Kıbrıs'taki basın emekçilerini düpedüz aptal yerine koyup, … hiçbir habercilik etiğini gözetmeden, insanların emeğine acımadan yayımlatıyor!" sözleriyle gösterdiği tepki, aslında emek hırsızlığının yarattığı hasarın bir ifadesi olmaktadır (Çimendal, 21.01.2017).

Yaygın haber hırsızlığı haber kurumlarını da sıkıntıya sokuyor. Yenidüzen gazetesinin genel yayın yönetmeni Cenk Mutluyakalı durumu 'haksız rekabet' olarak tanımlıyor. Mutluyakalı'nın, "maaş ve sosyal menfaatlerini karşıladığınız, hizmet içi eğitim ve diğer özlük hakları ile yatırım yaptığınız insan kaynağınız, kendi inisiyatifi dışında, bu bedellerin hiçbirini ödemeyen farklı mecralara hizmet eder pozisyona gelebiliyor. En önemlisi de emeğe, etiğe ve evrensel değerlere saygısız bu mecralar, sizin üretiminizle, size karşı reklam alıyor, haksız rekabet uyguluyor" sözleri, bir anlamda haber için yatırımın anlamsızlaştığının ifadesidir (C. Mutluyakalı ile yapılan görüşme, 13 Nisan 2017).
Kıbrıs'ın kuzeyinde en çok satan gazete olan Kıbrıs'ın Yazı İşleri Müdürü Ali Baturay "bir muhabir bazen bir haberi yaratmak için günlerce uğraşır, emek harcar, onlarca telefon konuşması yapar. Bin bir zorlukla yaratılan haberlerin bu şekilde çalınması hem etik değildir hem de yasadışıdır. Bizim 20'yi aşkın muhabirimiz var. Bu kişilere iyi maaşlar veriyoruz. Tek kişiyle yürütülen bazı haber sitelerinin, muhabirlerimizin haberlerini çalması haksızlıktır. Mahkemeden ara emri aldırdık. Ancak şimdi de haberi çalıp, kısa bir süre sitelerinde tutup silme yöntemine giden haber portalları var. 10 dakika koyup "ne kadar tıklama alırsam kârdır" mantığıyla hareket ediyorlar. Gerçekten moral ve sinir bozucu bir durum" sözleriyle haber hırsızlığını ciddi bir sorun olarak ifade etmiştir (A. Baturay ile yapılan görüşme, 13 Nisan 2017).

Havadis gazetesi Yazı İşleri Müdürü Hüseyin Ekmekçi de yaygın haber hırsızlığından olumsuz etkilendiklerini belirtirken, Kuzey Kıbrıs'ta internet gazeteciliğinin öncülerinden Kıbrıs Postası'nın Genel Yayın Yönetmeni Rasıh Reşat da, 'tek kişilik' haber sitelerinin, gazetesinin muhabir ve editörlerinin motivasyonunu bozduğu konusunda benzer görüş belirtmiştir. Reşat'ın "öte yandan bu durum kurumun yöneticilerinin habere ve haberciye yatırım yapma istencini kırıyor ya da ortadan kaldırıyor" değerlendirmesi, muhabir istihdamındaki tehlikeyi çarpıcı şekilde ortaya koymaktadır (R. Reşat ile yapılan görüşme, 13 Nisan 2017). Nitekim Kıbrıs Türk Gazeteciler Birliği verilerine göre son 5 yılda çoğu internet haber sitesi olmak üzere 20 civarında medya kuruluşu yayın hayatına başlamasına karşın, sarı basın kartı sahibi muhabir kadrosuna katılanların sayısı 10'u geçmiyor. Muhabirlikten ayrılıp başka iş alanlarına geçişin çok sık yaşandığı da dikkate alınırsa, haberci sayısının neredeyse hiç artmadığı söylenebilir. Hatta "eğer kötüye gidiş engellenmezse haber üreticilerinin saysısının azalması sürpriz olmayacaktır" (S. Özuslu ile yapılan görüşme, 4 Haziran 2017).

Bir basın kuruluşu için haber üretmenin karşılığı prestij yanında, satış ve reklam ile gelir de elde etmektir. Gelir, tekrar habere ve haberciye yatırıma dönüşür ve daha iyi haberlerin ortaya çıkmasını sağlar. Şimdi bu döngü, Dijital iletişim teknolojilerinin haber hırsızlığını kolaylaştırması nedeniyle tehlike altına girmiştir. Küçük ölçekli bir ülke medyası olarak Kıbrıs Türk basını bu sıkıntıyı yaşamaktadır. Büyük ölçekli ülkelerin, büyük ölçekli (ana akım) medyalarının haber hırsızlığından ne derecede etkilendikleri de önemli olmakla birlikte, küçük ve yerel medyaların Kıbrıs'takine benzer sıkıntılar yaşadıkları tahmin edilebilir. Ana akım medyaya karşı alternatif medya arayışlarının daha çok büyük olmayan veya yerel kuruluşları kapsadığından hareketle, haber hırsızlığının dizginlenememesi halinde, esas kaybedenin demokratik -alternatif yayıncılık olacağı açıktır.

Bilgi Kirliliği

Sosyal medya paylaşımlarında olayların gerçekliğiyle uyumlu olmayan bilgilerin fazlasıyla dolaşıma girdiği biliniyor. Çarpıtılmış bilgiler sosyal medya kullanıcıları için fazla bir sorun teşkil etmiyor ve

Copyright © The Turkish Online Journal of Design, Art and Communication

bu tür anomaliler giderek daha 'normal' karşılanmaktadır. Bu durum haber üreticisinin doğrulanmamış türdeki bilgilere özensiz yaklaşmasına yolaçmaktadır. Bunun en önemli sebebi, muhabirin kendisinin de bir sosyal medya kullanıcısı olmasıdır. Öte yandan sosyal medyada dolaşan sayısız çarpıtılmış bilgi, gazetecilerin 'doğrulatma' görevini zorlaştırmaktadır. 'Doğrulatmak için zaman harcayacağıma yayınlarım, yanlış çıkarsa düzeltirim' anlayışı yaygınlaşıyor. Kıbrıs'taki bazı internet gazetelerinde bilgi kirliliği içeren bazı haberlere itiraz bile edilmemekte, hatta bu haberler sosyal medyada paylaşılınca bir nevi meşruiyet de kavuşmaktadır.

Bu tür haberlerden biri 'Rumlar masada yer isimleri sayıyor' ismiyle 18.09.2016 tarihinde Pusula Kıbrıs adlı internet gazetesinde yayınlandı. Başka gazetelerde de aynen aktarılan ve sosyal medyada da çokça paylaşılan haber, sayısız yanlışlık içerse de ne medya ne de sosyal medyada bir itirazla karşılaşmadı. Haber sadece Yenidüzen okur temsilcisi sayfasında eleştirildi (Özejder, Yenidüzen, 26.09.2017). Kıbrıs gibi küçük bir yerde hangi köyün hangi ilçeye bağlı olduğu herkes tarafından bilinmesine rağmen, Mağusa'ya bağlı köylerin Güzelyurt ilçesine ait gibi gösterilmesi, ne haberi yazanın, ne başka gazeteye aktaranların ne de sosyal medyada paylaşanların umurunda olmamıştır. Haber halen, başka siteler gibi, Halkın Sesi gazetesi internet sayfası arşivinde durmaya devam ediyor. (İşte Rumların istediği köyler, Halkın Sesi, 20.09.2016) Bu örnek, çarpık bilgilerin normalleştiğini, hem haberi yazanlar hem de okurlar gözünde artık önemli bir sorun olarak algılanmadığını göstermektedir.

Sosyal medya kaynaklı bilgi kirliliği haber sürecini yönetenleri de sıkıntıya soktuğu Tablo 2'de verilen yanıtlardan anlaşılmaktadır. Kıbrıs Yazı İşleri Müdürü Ali Baturay "sosyal medya kullanıcıları veya tek kişilik internet siteleri, ölmeyen kişileri 'kazada öldü' diye yazacak kadar trajik sorumsuzluk örneklerine kadar varabildiğine" dikkat çekmiştir (A. Baturay ile yapılan görüşme, 13 Nisan 2017). Rasıh Reşat, Kıbrıs Postası gazetesinde, kendileri yayınlamasa bile "sosyal medya veya tek kişilik internet sitelerinde yayınlanan yanlış bilgiler sonrası çok sayıda kişinin gazeteleri aracılığıyla dolaylı tekzip girişiminde bulunduğunu" söylerken aslında bilgi kirliliğinin boyutlarını ortaya koymuştur. (R. Reşat ile yapılan görüşme, 13 Nisan 2017).

Yalan haberde artış

Yalan haber veya haberde gerçeğe aykırılık gazetecilik tarihinde her zaman önemli bir sorun olmuştur. Günümüzde sosyal medya pratiğinin yalan haberi adeta kışkırttığına tanık oluyoruz. Sosyal medyayı kaynak gösteren çok sayıda uyduruk haber dolaşıma girmekte ve bunların önemli bir kısmı yalanlanmadan internet arşivinde durmaya devam etmektedir. Bu tür haberlerde "vatandaş sosyal medyada isyan etti", "sosyal medyada yeralan tartışmada", "sosyal medyaya yansıyan bilgilere göre" ve benzeri atıflarla sosyal medya kaynak gösterilerek gerçek olmayan haberler üretiliyor. Kasıtlı, yani kişi ve kurumları hedef alan yalan haberler, karşı çıkanlar olduğu zaman gazetenin internet sayfasından kaldırılabilmektedir. Yine de silinene kadar sosyal medyada yaygın şekilde paylaşıldığı için bu tür haberlerde düzeltme veya yalanlamanın etkisi zayıf kalmaktadır. Ayrıca, herhangi bir kişi veya kurumla ilgili olmayan, sırf "tık" sayısını artırmaya yönelik sansasyonel konularda yalan haberler de üretilmektedir. Yalanlayan olmadığı için bu tür haberler internetteki arşivde yer almaya devam etmektedir. Sorunun önemli bir boyutu yalan haberin kanıksanır hale gelmesidir. Yalan haber çokluğu toplumsal sorumluluğa sahip gazetecileri bile bir anlamda bıktırmıştır. Hele kaynak sosyal medya olunca, gazeteciler işi gücü bırakıp haberi doğrulatmak amacıyla sınırsız bir mecra olan sosyal medyada araştırma yapmaktan kaçınmaktadırlar.

Yalan haberin giderek normalleşmesinin bir örneğini bazı Kıbrıs Türk internet haber sitelerinin yayınlarında görülebilir. Kıbrıs Net Haber, "KKTC İçişleri Bakanlığı'ndan güvenilir kaynaklar"a dayandırdığı ve 15 Mart 2016 günü yayınladığı "İngiliz istihbaratı KKTC'yi uyardı" başlıklı haber bizzat KKTC İçişleri Bakanlığı tarafından yalanlanmasına rağmen, ne bir düzeltme yayınlanmış ne de haberi internet sayfasından kaldırılmıştır (Son Dakika!.. İngiliz İstihbaratı KKTC'yi uyardı, Kıbrıs Net Haber, 15.03.2016). Bu arada haber, Kıbrıs Net Haber kaynak gösterilerek başka internet gazeteleri tarafından da yayınlandı. Yalan haber sosyal medyada da yaygın şekilde paylaşılırken, resmi yalanlamayla ilgili haberin kayda değer bir paylaşımına rastlanmamıştır. Buradan, okurun aklında daha çok yalan haberin iz bıraktığı sonucu ortaya çıkmaktadır. Türkiye medyasının Kıbrısla ilgili

Copyright © The Turkish Online Journal of Design, Art and Communication

haberlerinde de nedense yalan habere sıkça başvurulmaktadır. Hürriyet "Güney Kıbrıs'tan THY'ye çağdışı sansür" başlıklı haberinde, devlet televizyonu RIK'in maç yayınlarında THY reklamlarını yasaklayacağı yazılmış ve haber "Öte yandan Kıbrıslı Türkler, karara sosyal medyada 'Sadece futbol izlemek istiyoruz' diyerek tepkilerini gösterdi" cümlesiyle bitirilmiştir. (Güney Kıbrıs'tan THY'ye çağdışı sansür, Hürriyet, 11.06.2016). Bu tamamen uydurma bir bilgi, çünkü Kıbrıslı Türkler uluslararası canlı yayınları Rum televizyonundan değil, Türksat üzerinden yayın yapan kanallardan izlemektedir. THY reklamı meselesi Kıbrıs Türk medyasında konu olmazken, herhangi bir Kıbrıslı Türk de sosyal medyadan herhangi bir paylaşım yapmamıştır. Hürriyet habere sansasyon katmak isterken çokça yapıldığı gibi kontrol edilmesi zor sosyal medya mecrasını kaynak göstererek yalanı örtmeye çalışmıştır. Yine çokça yapıldığı gibi haber Hürriyet kaynak gösterilerek birçok Türkiye ve Kıbrıs gazetesinde de yayınlanmıştır. Hürriyet'in 11 Haziran 2016 girişli haberinin yalan olduğu iki gün sonra Yenidüzen okur temsilcisi sayfasında yazılmasına rağmen, haber halen internet arşivinde aynen yer almaktadır (Özejder, Sosyal Medyayı Kaynak Göster Salla Gitsin, Yenidüzen, 13.06.2016).

Türkiye medyasında Kıbrısla ilgili bir başka ilginç yalan haber de Sabah gazetesinde yayınlanmıştır. Özgecan cinayeti – kıbrıs bağlantısı kuran haber 14.4.2016 tarihinde saat 21.30'da servis edilmiştir. Haberde Mersin Tarsus ve Adana'da hiçbir mezarlığa kabul edilmeyen katilin cenazesinin KKTC kimsesizler mezarlığına gömülmesinin önerildiği yazılmış ve "KKTC'de duyulan olay sonrası katilin cenazesine tepki yağdıran halk sosyal medya üzerinden 'böyle pislik adamların cenazeleri ile ülkemizi pisletmeyin. Ona burada yer yok' diyerek öneriye sert tepki gösterdi" cümlesi kullanılmıştır (Özgecan'ın katiline Kıbrıs'ta da yer yok, Sabah, 14.4.2016). Haberin hiçbir unsuru gerçeğe dayanmamaktadır. KKTC'de kimsesizler mezarlığı diye bir yer yoktur, katil oraya gömülsün diye bir öneri yapılmamıştır, yok olmayan öneriden Kıbrıslı Türklerin haberi ve sosyal medyadan herhangi bir tepkileri de olmamıştır. Ayrıca KKTC İçişleri Bakanı tarafından haber yalanlanmıştır. Buna rağmen Sabah'ın haberi başka sansasyon unsurları da eklenerek ciddi medya kuruluşları dahil onlarca gazetede yayınlanmıştır. Haber, başta Sabah olmak üzere hemen hemen bütün gazetelerin internet arşivlerinde yayınlandıkları haliyle durmaya devam etmektedir.

Bu tür haberlerin arşivden kaldırılmamasının uzun vadede okur algısı üzerinde olumsuz etkiler bırakacağı açıktır. Ada'yı büyük ölçüde eğlence, kumar, uyuşturucu ve politik çarpıklıklarla yansıtan Türkiye medyasının, zaman zaman arşiv taraması yapan okurların zihninde bu tür uydurma haberlerle daha da olumsuz bir Kıbrıs imajı yaratacaktır. Yalan haberler ve sosyal medyadaki yalan bilgiler, üretici haber kuruluşlarını da zor durumda bırakmaktadır. Haberciler, yalan bir haberi doğrulatmak için zamanlarını tüketirken, bazen gözden kaçırdıları unsurlar yüzünden zor durumda kalmaktadırlar (A. Baturay ile yapılan görüşme, 13 Nisan 2017).

Haber dilinin bozulması

Kamusal bir değer taşıması, haberi öteki medya ürünlerinden farklı kılmaktadır. Haber, içeriği yanında 'özel dili' ile de inandırıcı ve güven verici olmalıdır. Haber diline yönelik tehditler yeni değildir ve popüler medya ürünleri haberi de popülerleşmeye, güven verici olmaktan uzaklaşmaya zorlarken, sosyal medyanın ortaya çıkışı haber dilinde bozulmayı hızlandırmıştır. Çok köklü ve saygın medya kuruluşlarında bile başlık, spot ve haber metinlerindeki basit yazım hataları ile ifade bozukluklarının giderek artıyor olması tesadüf sayılmamalıdır. Sosyal medyanın iki açıdan haber diline zarar verdiği görülüyor: Birincisi, kendileri de yoğun sosyal medya kullanıcısı olan muhabirler, sosyal medyada kullandıkları dilin etkisinden kurtulamamaktadırlar. İkincisi, hızlı haber üretim süreçlerinde sosyal medya verileri özensizce aktarılmakta, kontrol edilmeden haberleştirilmektedir (A. Baturay, ile yapılan görüşme, 13 Nisan 2017). Haber sürecini yönetenler, özellikle genç muhabirlerin sosyal medya jargonundan etkilendiğini kabul ediyor (R. Reşat ile yapılan görüşme, 13 Nisan 2017).

Yenidüzen gazetesinin 14 Mayıs 2015 tarihinde saat 11.12'de servis ettiği 'Bu nasıl ölüm' başlıklı haberin büyük kısmı sosyal medya mesajlarından alınan alıntılarla doldurulmuştur (Bu nasıl ölüm, Yenidüzen, 14 Mayıs 2015). 'Eşek herif, takılacaktık, yaptın son şakanı, hepimizsin Murat...' gibi ifadeler sosyal medya paylaşımlarından alınıp aynen habere aktarılmıştır. Bu gibi örnekler arttığı oranda olağanlaşıyor da. Düşük cümleler, entropi içeren bozuk ifadeler, konuşma dilinin kullanımı gibi haber diliyle bağdaşmayan yanlışlıklara yönelik muhabir duyarlılığında ciddi gerilemeler

Copyright © The Turkish Online Journal of Design, Art and Communication

yaşanmaktadır. Bu durum editör ve yazı işleri sorumlularının işlerini zorlaştırması yanında, haberin toplumsal boyuttaki prestijini de azaltmaktadır.

Motivasyon kaybı

Sosyal medyadaki yoğun bilgi akışı birçok gazeteciyi tembelliğe alıştırmakta araştırma ve özel haber üretme yönündeki motivasyonu kırmaktadır. Sosyal medyada herşeyi bulabileceği (ki bu doğru değildir) hissi başka bilgi kaynaklarına yönelme ihtiyacını azaltmaktadır. Dört Kıbrıs Türk gazetesinin haber yöneticilerinin çoğu yapılan mülakatlarda, habercilikte sosyal medyaya bağlı motivasyon kaybının farkında olduklarını ve önlemeye çalıştıklarına vurgu yapmışlardır. Ekmekçi, "Oradan alınan bir fotoğraf, üzerinde yazan bir bilgi, gazetecinin haber merkezi dışına çıkmasını engelleyebiliyor. Hele de onun doğru kabul edilmesi, sıkıntı yaratabiliyor" derken, Baturay, muhabirleri sosyal medya avantajını sokak pratiğiyle birleştirme yönünde eğitmeye çalıştıklarını dikkat çekmiştir. Baturay, Kıbrıs gazetesinde uyguladıkları önlemleri de şöyle açıklıyor: Sosyal medyanın muhabirleri tembelliğe ittiği gerçektir. Bunu önlemek için facebook'tan alınan, facebook aracılığıyla gönderilen fotoğraflara bile karşıyız. Çok özel bir konu olmadıktan sonra cep telefonuyla fotoğraf çekilmesine de yasak getirdik. Yani muhabirleri tembelleştirecek her türlü teknolojik gelişmeye bazı şartlar koyduk (A. Baturay ile yapılan görüşme, 13 Nisan 2017). Reşat ise motivasyon konusunda farklı bir düşünceye ortaya koymuştur. Reşat'a göre sosyal medyadaki çeşitlilik muhabirleri daha çok haber yapmaya teşvik etmektedir (R. Reşat ile yapılan görüşme, 13 Nisan 2017).

'Son dakika' haberciliğinin etkileri

Hızlı haber koşuşturmasından geri kalmama kaygısı ve son dakika güncellemeleri bir yandan hataları artırmakta, bir yandan da haberde derinleşmeyi engelleyebilmektedir. Baturay, yaygın internet haber siteleri ve sosyal medya haber portallarının "Önce patlatayım, gerisini sonra toparlarım" dürtüsüyle haber yayınladığına, haber sayılmayacak bilgi notlarının dolaşıma sürüldüğün dikkat çekmektedir. Baturay'a göre izleyici de artık "son dakika" haberlerine yoğun ilgi göstrmektedir ve bu yüzden gazetesinin internet sitesinde güncellemelere önem vermek zorunda kalmaktadırlar (A. Baturay ile yapılan görüşme, 13 Nisan 2017). "Haber bir emek ve zaman işidir" diyen Reşat ise zaman azaldıkça hata riskinin arttığını bir örnekle somutlaştırmıştır: Haberi hızla yayınlarken teyid edilmemiş bilgilerden kaçınıyoruz. Ancak son öğrencilerin hayatlarını kaybettiği trafik kazasında, henüz isimlere tam olarak hakim olamayan devlet yetkilileri tarafından yanıltıldık ve ölen bir gencin adını ağır yaralı diye verip hata yaptık. Hata kısa bir süre içinde telafi edildi ancak özellikle kamu vicdanının ayakta olduğu böylesine haberlerde bu gibi küçük görünen hataların inanılmaz tepkileri olabildiğine tanıklık ettik." (R. Reşat ile yapılan görüşme, 13 Nisan 2017).

SONUÇ VE ÖNERİLER

İletişim teknolojileri gelişmeye ve yeni olanaklarla birlikte yeni riskler de yaratmaya devam edecektir. Riskler, tehditler veya sorunları zamanında saptayamamak ve önlem almamak, medyada hasarı artıracaktır. Hasarın olumsuz sonuçlarının, özellikle gazeteciliğin 'kamu hizmeti' misyonunu zayıflatacağı açıktır. Sorunlar gerek geleneksel gerek alternatif medyanın gazetecilik pratiğine zarar vermektedir. Haberi içerik ve biçim olarak bozarak onun kamusal değerini, yani izleyciyi bilgilendirme ve çoğulcu düşünceyi yansıtma misyonunu zayıflatmaktadır. Ele aldığımız sorunlar haberi özel, güvenilir bir ürün olmaktan çıkarmakta, sıradanlaştırmaktadır. İnternet ve sosyal medyanın dünyadaki olumlu rolü ve daha da ötesi vazgeçilemezliği kesin olmakla birlikte, bu role kendiliğindenci yaklaşmak ile müdahaleci yaklaşmak gibi iki zıt seçenek ortada durmaktadır. Bu araştırmada ortaya konan görüş ve veriler, dijital mecranın kendi haliyle kaldığında son derece tehlikeli sonuçlara yolaçabileceğini gösteriyor. Kamusal değeri olan haberden doğan boşluğun yerini, daha iyi kamusal unsurlar değil, hegemonik propaganda, halkla ilişkiler, pazarlama, dezenformasyon, manipülasyon gibi unsurlar doldurmaktadır. O zaman, nasıl ki ayni mecrada siber suçlara karşı önlemler alınmaya çalışılıyor, haber gibi kamusal bir değere yönelik saldırılara karşı da önlemler alınması yadırganacak bir düşünce olmamalıdır. Ancak önlemler derken, siber suçlardaki gibi devlet otoritesinin oynadığı yaptırımcı rol akla gelmemelidir. Haberi korumak ve değerlerini yükseltmek öncelikle gazetecilik mesleğinin ve habere muhtaç toplumsal yapılanmaların kaygısı olmalıdır. Öncelikle basın meslek örgütlerine ve medyayla ilgili akademiye bu konuda büyük görevler düşmektedir.

Submit Date: 15.06.2017, Acceptance Date: 15.03.2018, DOI NO: 10.7456/10802100/006

Research Article - This article was checked by Turnitin
Copyright © The Turkish Online Journal of Design, Art and Communication

Bu çalışmada ortaya konulan veriler, internet ortamının Kıbrıs Türk haberciliğinde önemli hasarlara yolaçtığını göstermektedir. Gazetecilik kaygılarıyla hareket eden, büyük oranda gazetecilerin yönlendirdiği, haber üretmeye çalışan, bu amaçla haberci istihdam eden dört gazete önemli sıkıntılar yaşamaktadır. Sıkıntıların sadece bu çalışma için yayın yöneticilerinin görüşlerine başvurduğumuz gazetelerle sınırlı olmadığı açıktır. En önemlisi haber üretiminde kaliteyi artıracak yeni muhabir istihdamı giderek gerilemektedir. Süreç, dolaşımdaki, medya profesyonellerince üretilen siyasal-toplumsal haberlerin azalması, spekülatif, manipülatif, yalan, eğlence içerikli, çalıntı haberlerin ise artması şeklinde devam etmektedir. Bazı gazeteler neredeyse tipik halkla ilişkiler bültenine dönüşmüştür. Kıbrıs Türk medyası istihdam, sermaye ve izlenme açısından küçük medya kategorisinde yer almaktadır. Bu nedenle büyük, yani ana akım medyaların aynı sorunları ne düzeyde yaşadığı bu araştırmanın verilerine dayanarak tam olarak kestirilemez. Bu ayrı bir araştırmanın konusu olabilir. Ancak küçük çaplı başka ülke medyalarının benzer sorunları yaşadığını tahmin etmek mümkündür. Alternatif medyaların daha çok küçük kuruluşlardan oluştuğu gerçeğinden hareketle, internet kaynaklı sorunların özellikle demokratik kaygıların yüksek olduğu alternatif gazeteciliğe zarar verdiği sonucuna varılabilir.

Bu çalışma ile ortaya konan sorunlar, aslında çözüm arayışlarının da yolunu göstermektedir. Öncelikle mesleki, akademik ve öteki toplumsal kuruluşlar gazeteciliğe sahip çıkmalıdır. Öncelikli hedef basın özgürlüğünü zedelemeden elverişli yasal düzenlemelerin yapılması olmalı bu yönde siyasal iradeden talepte bulunulmalıdır. Kıbrıs örneğinde olduğu gibi haberci istihdamı ve haber üretimini tehdit eder hale gelen emek hırsızlığı, yasal düzenlemelerle mutlaka engellenebilmelidir. Habercilerin bir bütün olarak internet kaynaklı riskleri algılayabilmeleri için akademik eğitimden başlayarak, süreklilik arzeden eğitimler yapılmalıdır. İletişim fakültelerinden başlayarak medya hukuku ve etiği ile ilgili konularda dijital tuzaklara daha çok önem verilmelidir. Aslında internet ve sosyal medyada dolaşan yalan bilgilerin ortaya çıkarılmasını sağlayan 'fact-checking' denen azımsanmayacak sayıda olanak bulunmaktadır. Doğrulama ile ilgili bu olanaklardan çoğu gazetecinin haberi yok ve yararlanma bireysel insiyatiflerle sınırlı kalmaktadır. Daha yaygın yarar sağlamak için bu olanaklar uygulamalı eğitimlerin bir parçası olarak iletişim fakültelerinin müfredatına konmalı ve gazeteci meslek örgütleri, uzmanlar ve akademiyle işbirliği içinde eğitici kurslar düzenlenmelidir. Haber üretimi konusunda azalan motivasyonun yukarılara çekilmesi için sadece meslek örgütlerinin değil, kamusal haberle ilgili kaygıları olan sivil toplum örgütleri teşvik edici yöntemler geliştirebilmelidir. Klasikleşmiş 'yılın gazetecisi', 'yılın haberi' gibi ödüllerin gazetecileri fazla teşvik ettiği söylenemez. Daha yaratıcı, demokratik çoğulculuk, bilgi hakkı ve dijital koşulları daha iyi gözeten yöntem arayışları olmalıdır. Eğitim çalışmaları, eski teknolojiye alışmış yayın yöneticilerini de kapsamalıdır. Yöneticiler öncelikle, 'son dakika' koşuşturmasının, habercilerde yolaçtığı sıkışıklık ve stresi önleyebilmek amacıyla haber sürecini daha iyi organize edebilmeli; haber konuları ve gerekirse habercileri 'hızlı' ve 'yavaş' haberler diye ayırmalı, bazı konularda derinleşmeye fırsat yaratmalıdırlar. Alternatif gazetecilik arayışlarından birisi olan 'yavaş gazetecilik' ve ilkeleri haber üreticilerin bilgisine getirilmelidir.

Burada sıralanan ve eklenebilecek çok sayıda öneri sadece gazetecilerin sorunları düzeyinde kalırsa bir yarar getirmeyecektir. Kuzey Kıbrıs'ta olduğu gibi varlığını zar zor sürdüren üretici medya ve gazeteci meslek örgütlerinin tek başlarına, internet kaynaklı sorunlara karşı güçlü bir direniş gösteremeyeceği açıktır. Bu nedenle sivil toplum kuruluşları, akademi, bazı kamu kuruluşları ve okurun da gazetecilerin çabasına katılması sağlanmalıdır. Azımsanmayacak sayıda gazeteci, bütün zorluklara karşın meslek sorumluluğu duyarak iyi, doğru, kapsamlı, araştırıcı haberler üretmek istemekte ve bu yönde çalışmaktadır. Etkili çabaların, bir anlamda kamu görevlisi sayılan gazeteci camiasına yol gösterici olacağı açıktır.

KAYNAKÇA

Alankuş, Sevda, (2016). Barış Gazeteciliği El Kitabı, İstanbul, IPS İletişim Vakfı Yayınları.

*Alankuş, Sevda, (2005). "Demokratik Bir Medya Ortamı İçin Yerel/Sivil Medya ve Yeni İmkanlar", **Medya ve Toplum, Habercinin El Kitabı 1,** İstanbul, IPS İletişim Vakfı Yayınları. 95-128*

Ali Baturay(Kıbrıs gazetesi Yazı İşleri Müdürü) ile 13 Nisan 2017 tarihinde yapılan görüşme.

*Althusser, Louis. (2000). **İdeoloji ve Devletin İdeolojik Aygıtları,** (Çev. Alp Y., Özışık M.) İstanbul,*

Copyright © The Turkish Online Journal of Design, Art and Communication

İletişim Yayınları.

BBC Türkçe (18 Şubat 2018). "Trump: Medya yozlaşmış sistemin bir parçası", http://www.bbc.com/turkce/haberler-dunya-39019893, Erişim Tarihi: 12.03.2018

*Bennett, W., Lance, (2000). **Politik İllüzyon ve Medya**, (Çev. Seyfi Say), İstanbul, Nehir Yayınları.*

Bir söz, Ana Safya, Diken, http://www.diken.com.tr/, (Erişim tarihi 04.06.2017)

Bu nasıl Ölüm, Yenidüzen, (2015.) http://www.yeniduzen.com/bu-nasil-olum-51372h.htm, Erişim Tarihi 13.06.2017

Cenk Mutluyakalı (Yenidüzen gazetesi Genel Yayın Yönetmeni) ile 13 Nisan 2017 tarihinde yapılan görüşme.

*Curran, James, (1997). "Medya ve Demokrasi: Yeniden Değer Biçme", **Medya Kültür Siyaset**, (Der. Süleyman İrvan) Ankara, Ark Yayınları.*

Çimendal Özlem, (21.01.2017). https://www.facebook.com/ozlemmcimendal?fref=ts, Erişim tarihi 21.03.2017.

Gazetecilik Meslek İlkeleri, Medya Etik Kurulu, (2013). http://medyaetikkurulu.org/wordpress/index.php/gazetecilik-meslek-ilkeleri/, Erişim Tarihi 09.06.2017

Esentepe Açıklarına İnsansız Hava Aracı Düştü, Yenidüzen, (2016). (http://www.yeniduzen.com/esentepe-aciklarina-insansiz-hava-araci-dustu-59792h.htm, Erişim Tarihi 09.06.2017.

*Gurevitch Michael ve Blumler Jay, (1997). "Siyasal İletişim Sistemleri ve Demokratik Değerler", **Medya Kültür Siyaset**(Der. Süleyman İrvan), Ankara, Ark Yayınları. 199-219*

Güney Kıbrıs'tan THY'ye çağdışı sansür, Hürriyet, (2016). http://www.hurriyet.com.tr/guney-kibristan-thyye-cagdisi-sansur-40116235), Erişim Tarihi 11.06.2017.

*Gürkut, Özgül, (2017): "Ne Olacak Bu Medyanın Hali", **Medya,** Sayı 14, s. 4-5.*

*Herman, Edward ve Chomsky, Noam, (1998). **Medya Halka Nasıl Evet Dedirtir**, (Çev. Akyoldaş, Hani, Çetin, Kaplan), İstanbul, Minerva Yayınları.*

Hüseyin Ekmekçi (Havadis Kıbrıs gazetesi Yazı İşleri Müdürü) ile 13 Nisan 2017 tarihinde yapılan görüşme.

İnternet Gazeteciliği Deklerasyonu, Medya Etik Kurulu, (2017). http://medyaetikkurulu.org/wordpress/index.php/hakkimizda/internet-gazeteciligi-deklarasyonu/, Erişim Tarihi 11.06, 2017

İşte Rumların İstediği Köyler, Halkın Sesi, (2017). http://www.halkinsesikibris.com/guncel/iste-rumlarin-istedigi-koyler-h66872.html, Erişim Tarihi 10.06.2017.

Kamu ve Özel Radyo Ve Televizyonların Kuruluş ve Yayınları Yasası(pdf), (2017). http://www.kktcyyk.org/?q=node/15, Erişim Tarihi 10.06.2017

Kararlar, Medya Etik Kurulu, (2017). http://medyaetikkurulu.org/wordpress/index.php/kararlar/, Erişim Tarihi 11.06, 2017.

Karar 54, Medya Etik Kurulu, (2017. http://medyaetikkurulu.org/wordpress/kararlar/karar54.html, Erişim Tarihi 10.06.2017

*Keane, John, (1999.) **Medya ve Demokrasi,** (Çev. Haluk Şahin) İstanbul, Ayrıntı Yayınları.*

*Kejanlıoğlu, Beybin (2005). "Medya Toplum İlişkisi ve Küreselleşmenin Yerel Medyaya Sunduğu Olanaklar", **Medya ve Toplum, Habercinin El Kitabı 1**, İstanbul, IPS İletişim Vakfı Yayınları. 75-94*

Kıvanç, Ümit, (2016). "Ana Akım Medyanın Tekliğe ve Yokluğa Gidişi", http://platform24.org/yazarlar/1860/ana-akim-medyanin-teklige-ve-yokluga-gidisi, Erişim Tarihi: 7 haziran 2017.

KKTC'de Denize İHA Düştü, Sabah, (2016), http://www.sabah.com.tr/gundem/2016/01/02/kktcde-denize-iha-dustu, Erişim Tarihi 09.06.2017.

Koçak, Can, (2016 Ocak 28). "Zygmunt Bauman: Sosyal Medya Bir Tuzak", http://vesaire.org/zygmunt-bauman-sosyal-medya-bir-tuzak/#_edn3) Erişim tarihi 10.06.2017.

*Kovach, Bill ve Rosenstiel, Tom, (2007). **Gazeteciliğin Esasları**, (Çev. Göktaş S.) Ankara, ODTÜ Yay.*

Copyright © The Turkish Online Journal of Design, Art and Communication

Kurt, Hanifi, (2014). Gazetecilik Pratiği ve Sosyal Medya, http://dergipark.gov.tr/download/article-file/223557, Erişim Tarihi 15.03.2018.

Kuruluşlar, Yayın Yüksek Kurulu, (2017), http://www.kktcyyk.org/?q=node/26, Erişim Tarihi 09.06.2017.

Kumar Borcuna Yumurtalık Ticareti, Akşam, (2017). http://www.aksam.com.tr/guncel/kumar-borcuna-c2yumurtalik-ticareti/haber-588005, Erişim tarihi 21.03.2017.

*Menteş, Didem, (2017)"Kıbrıs Türk basınında geleneksel medya nereye gidiyor", **Medya**, Sayı 14, s. 6-12.*

*Meyer Thomas, (2004). **Medya Demokrasisi**, (Çev. Ahmet Fethi), İstanbul, T.İş bankası Kültür yayınları.*

Özejder, İbrahim, "Kondea, Lisi, Aşşa, Omorfo Civarındaki Köyler", Yenidüzen, (2017). http://www.yeniduzen.com/kondea-lisi-assa-omorfo-civarindaki-koyler-9379yy.htm, Erişim tarihi 10.06.2017.

Özejder, İbrahim, "Sosyal Medyayı Kaynak Göster Salla Gitsin", Yenidüzen, (2016). http://www.yeniduzen.com/sosyal-medyayi-kaynak-goster-salla-gitsin-8837yy.htm, Erişim tarihi 10.06.2017.

Özgecan'ın katiline Kıbrıs'ta da yer yok, Sabah, (2016). http://www.sabah.com.tr/yasam/2016/04/14/ozgecanin-katiline-kibrista-da-yer-yok, Erişim Tarihi, 11.06. 2017.

Rasıh Reşat (Kıbrıs gazetesi Genel Yayın Yönetmeni) ile 13 Nisan 2017 tarihinde yapılan görüşme.

Sami Özuslu (Kıbrıs Türk Gazeteciler Birliği Başkanı) ile 4 Haziran 2017 tarihinde yapılan görüşme.

Son Dakika!.. İngiliz İstihbaratı KKTC'yi uyardı, Kıbrıs Net Haber, (2016). http://www.kibrisnethaber.com/haber/1732/son-dakika-ingiliz-istihbarati-kktcyi-uyardi.html, Erişim Tarihi 11.06.2017.

*Kararlar, **Medya Etik Kurulu**, http://www.medyaetikkurulu.org/wordpress/*

Taşkıran ve Kırık, (2016). Gazetecilerin Sosyal Medyayı Haber Kaynağı Olarak Kullanımı: Medya Profesyonellerinin Bakış Açılarını Tespit Etmeye Yönelik Bir Araştırma, http://intermedia.ticaret.edu.tr/index.php/intermedia/article/view/65, Erişim Tarihi 15.03 2018.

The Commission on Freedom of the Press. (1947). "A Free and Responsible Press", https://archive.org/details/freeandresponsib029216mbp, Erişim Tarihi: 12.03.2018.

*Williams, Raymond,(2003). **Televizyon Teknoloji ve Kültürel Biçim**, (Çev. Türkbağ A.), Ankara, Dost Yayınevi.*

2 bin TL'ye Yumurta Ticareti, Yeni Bakış, (2017). http://www.yenibakisgazetesi.com/2-bin-tl-ye-yumurta-ticareti/14163/, Erişim tarihi 21.03.2017.

Submit Date: 15.06.2017, Acceptance Date: 15.03.2018, DOI NO: 10.7456/10802100/006

Research Article - This article was checked by Turnitin
Copyright © The Turkish Online Journal of Design, Art and Communication